ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ผลกระทบของภัยแล้งและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ในตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นายกฤษนันท์ ทองทิพย์

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

อาจารย์ ดร.บุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์รำไพพรรณ อภิชาติพงศ์ชัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซีรนุช เจริญกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความเสี่ยงและ โอกาสเกิดการขาดแคลนน้ำ ในการผลิตลำไยของเกษตรกรในตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ผลกระทบจาก สภาวะการขาดแคลนน้ำในการผลิตลำไย ด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ ในพื้นที่ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 3) การปรับตัวและการแก้ไขปัญหาการผลิตลำไยของเกษตรกร ภายใต้สภาวะการขาดแคลนน้ำ ในตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในตำบลแม่สอยอำเภอ จอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 248 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งเกษตร ได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มปลูกลำ ไยอย่างเดียว จำนวน 68 ครัวเรือน กลุ่มปลูกลำไยและรับจ้างทั่วไปจำนวน 150 ครัวเรือน และกลุ่มปลูกลำไย ปลูกพืชอื่นๆ และรับจ้างทั่วไปจำนวน 30 ครัวเรือน ซึ่งเกษตรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ร้อยละ 88.7 มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 41 ถึง 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.6 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) คิดเป็นร้อยละ 39.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยระหว่าง 4 ถึง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 80.2 เกษตรกรมีประสบการณ์ปลูกลำไยระหว่าง 11 ถึง 20 ปี ส่วนการปลูกลำไยในตำบลแม่สอย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกลำไยพันธุ์อีดอ เพราะให้ผลผลิตและราคาดี ซึ่งต้นลำไยมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 21 ถึง 30 ปี ส่วนใหญ่มีระยะปลูก 8 x 8 เมตร คิดเป็นจำนวน 24 ต้นต่อไร่ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่

เข้าร่วมการผลิตลำไยตามมาตรฐาน GAP กิดเป็นร้อยละ 65.7 และเคยอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย กิดเป็นร้อยละ 68.1 ด้านพื้นที่ปลูกลำไยพบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นพื้นที่คอน และพื้นที่ราบลุ่ม ส่วนพื้นที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน 1 ถึง 2 ไร่ และอยู่นอกเขตชลประทาน 3 ถึง 4 ไร่ มีลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวปนทราย รองลงมาเป็นดินร่วน และดินร่วนปน ทราย กิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 59.3 26.2 และ 14.5 ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2553 เกิดปัญหาภัยแล้ง ทำให้กลุ่มปลูกลำไยอย่างเดียว กลุ่มปลูกลำไยและ รับจ้างทั่วไป และกลุ่มปลูกลำไย ปลูกพืชอื่นๆ และรับจ้างทั่วไปได้รับผลกระทบจากภัยแล้งที่ระดับ ครัวเรือนทำให้ผลผลิตลำไยลดลงจากปี พ.ศ. 2552 คิดเป็นร้อยละ 37.8 23.1 และ 20.0 ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการเกิดภัยแล้ง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ จะอาศัยอยู่ที่เดิม ตามปกติ แต่ใช้การจัดการในการผลิตลำไยคิดเป็นร้อยละ 84.7 และเกษตรกรบางส่วนมีความ คิดเห็นว่า ควรหันไปปลูกพืชอื่นแทน คิดเป็นร้อยละ 1.2

ด้านการปรับตัวจากภัยแล้งของเกษตรกรในระดับครัวเรือน พบว่าเกษตรพยายามหา วิธีเพื่อให้ผลผลิตลำไยไม่เกิดความเสียหายจากภัยแล้งโดย กลุ่มผู้ปลูกลำอย่างเดียวมีการเตรียมความ พร้อมของต้นลำไย คิดเป็นร้อยละ 100 กลุ่มปลูกลำไย ปลูกพืชอื่นๆ และรับจ้างทั่วไปมีการกักตุน น้ำไว้ใช้ คิดเป็นร้อยละ 100 และกลุ่มปลูกลำไยและรับจ้างทั่วไปมีการเตรียมความพร้อมของ ต้นลำไย คิดเป็นร้อยละ 66.7

ส่วนการปรับตัวระดับชุมชน พบว่ากลุ่มเกษตรกรพยายามหาวิชีเพื่อให้ผลผลิตลำไข ไม่เกิดความเสียหาย โดย ชุมชนส่วนใหญ่มีการพึ่งตนเองก่อนโดยมีการประชุมจัดเวรจ่ายน้ำในเขต ชลประทาน และเชิญวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอจอมทองมาให้ความรู้เรื่องการวางแผนการ ใช้น้ำในการเกษตรอย่างประหยัด ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาได้บ้าง แต่ต่อมาภัยแล้งได้เพิ่มความ รุนแรงขึ้นจนชุมชนไม่สามารถรับมือไหว จึงได้ประชุมในระดับชุมชนและมีมติให้ผู้ใหญ่บ้าน ติดต่อขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สอย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เกษตรกรควรวางแผนการผลิตลำไข โดยการ ลดหรือการเพิ่มพื้นที่การผลิต เตรียมหาแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้ในสวนเมื่อเกิดภัยแล้ง และควรเปลี่ยน วิธีการจัดการน้ำจากการปล่อยท่วมขังเป็นการให้น้ำระบบอื่น เช่น ระบบสปริงเกลอร์ ระบบน้ำหยด เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำ

เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้นำ
Copyright by Chiang Mai University
All rights reserved

Independent Study Title Impact of Drought on Longan Farmers' and Their Adaptation

in Mae Soi Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai

Province

Author Mr. Kritsanan Tongtip

Degree Master of Science (Agricultural Extension)

Independent Study Advisory Committee

Lect. Dr. Budsara Limnirunkul Advisor

Assoc. Prof. Rampaipan Apichatpongchai Co-advisor

Assit. Prof. Dr. Theeranuch Jaroenkit Co-advisor

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study risks and possibilities of drought on longan farming in Mae Soi sub-district, Chom Thong district, Chiang Mai province 2) study the impact of drought in the areas of economic, social, and surrounding contexts in Mae Soi sub-district, Chom Thong district, Chiang Mai province 3) study the adaptation and solution to longan farming in drought condition in Mae Soi sub-district, Chom Thong district, Chiang Mai province.

The population of this research was 248 longan farming households in Mae Soi subdistrict, Chom Thong district, Chiang Mai province. Semi-structured interview was for data collection and analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, minimum, maximum, and mean.

The result showed that there were 3 separate groups. These were 68 longan farming households; 150 longan farmers who were also wage labourers, and 30 longan farmers who planted other crops and also were also wage labourers. The results also showed that 88.7% were local villagers; 53.6% had a average age between 41 to 50 years old, 39.1 graduated from 4 grade, 80.2 had 4 to 6 family members. The majority had 11 to 20 years farming experience. "Edor" is the most popular varity with the average age of longan trees between 21 to 30 years. For the high

productivity and profits. The planning distance of the fields is 8x8 m², 24 logan trees/rai. Most of longan farmers, 65.7%, have attended GAP (Good Agricultural Practice) training and 68.1% have attended other longan production training courses. Most of the planting areas were up land and low land of aria 1 to 2 rai. The feilds were located near irrigation sysem but 3 to 4 rai (1 rai = 1,600 Square maters) were not. The soil characteristics are sandy clay loam, loam, and sandy loam which are 59.3 %, 26.2%, and 14.5 % respectively.

In 2011, there was a decrease in longan production due to the drought from 2010, for longan farming housholds 37.8%; longan farmers who were also wage labourer 23.1%, and longan farmers who planted other crops and also were also wage labourers 20.0%. Regarding the attitude of longan farmers toward drought, 84.7% thought that they would continue farming longan; however, they were tried management for drought. On the other hand, the percentage of famers who thought to grows other plants apart from was 1.2%

Drought adaptation of longan farmer families found that 100% were finding longan productive strategies to prevent damage of drought by planning water management and preparing longan trees to the best condition, 100% of longan farmers who planted other crops and also wage labourers were storing water from irrigation service in catchment, 66.7% of longan farmers who were also wage labourers group were preparing longan trees to the best condition.

Regarding the community adaptation, farmers were finding strategies to prevent longan products from damage. Most of community units supported themselves by planning water resource management from irrigation, delivering training course about water management instructed by the Chomthoong Agricultural's officials. At first, these could slightly solve the problems. After that the drought has became more serious than communities capability, they decided to request for support from Mae Soi Sub-district Administration Organization.

The recommendation the study, longan farmers should have land management plan for longan production and provide more water catchments when needed and change the water used from flooding system to other system such as sprinkler system, drip irrigation system etc, for increasing water use efficiency.